

**DIN LUPTA MASELOR POPULARE DIN JUDEȚUL
BISTRIȚA-NĂȘĂUD, SUB CONDUCEREA P.C.R.,
PENTRU CONSOLIDAREA PUTERII DEMOCRAT-POPULARE**

(6 Martie 1945 — 30 Decembrie 1947)

SEPTIMIU POP

Victoria insurecției antifasciste din august 1944 a inaugurat o eră nouă în istoria României. Ea a descătușat energiile creatoare ale maselor largi populare și a creat condiții pentru înfăptuirea unor profunde transformări structurale în viața economică și social-politică, pe calea progresului general al României.

Instaurarea guvernului de la 6 martie 1945 a marcat o fază nouă în procesul prefacerilor social-economice și politice din țara noastră, deschizând calea înfăptuirii pînă la capăt a transformărilor cu caracter burghezo-democrat. Referindu-se la semnificația victoriei obținute de masele populare la 6 martie 1945, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „Constituirea guvernului Groza nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern, ci o schimbare a însuși regimului politic din țara noastră: instaurarea puterii revoluționare-democratice a muncitorilor și țăranilor”.¹

Experiența istorică obținută de partidul nostru în lupta pentru instaurarea și consolidarea puterii oamenilor muncii confirmă pe deplin aprecierea făcută de V.I. Lenin că, „dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și țăranimii are ca orice lucru pe lumea asta, un trecut și un viitor. Trecutul ei îl reprezintă absolutismul, iobăgia, monarhia, privilegiile... Viitorul ei îl constituie lupta împo-

¹ Nicolae Ceaușescu. „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate”, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 623—624.

triva proprietății private, lupta muncitorului salariat împotriva patronului, lupta pentru socialism“.²

Noua putere, reprezentată prin dictatura revoluționară a clasei muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare, avea sarcina de a zdrobi acțiunile contrarevoluționare ale claselor exploataatoare, de a apăra și lărgi cuceririle obținute de forțele democratice, de a înfăptui pînă la capăt sarcinile revoluției burghezo-democratice și a pregăti condițiile trecerii la revoluția socialistă.

Instaurarea, la 6 martie 1945 a guvernului sub președinția dr. Petru Groza, înflăcărat patriot și militant progresist, a copleșit de bucurie inimile tuturor patrioților din județul Bistrița-Năsăud. Alături de întreaga țară, forțele democratice din județ, au sărbătorit acest eveniment prin puternice manifestații de bucurie, serbări la care se vorbește de semnificația acestui act. În orașul Bistrița, în sala numită în mod semnificativ „Casa poporului“, a avut loc o mare serbare cu participarea a peste 1500 de oameni. Cu acest prilej au vorbit, din partea F.N.D. Ioan Pop, din partea Frontului plugarilor țărani Ioan Neagu și Nicolae Suci, iar din partea Partidului Comunist Român a vorbit secretarul județean, Victor Teodoru.³ După serbare cei prezenți au manifestat prin oraș, în fața sediului Partidului comunist, cu lozincile: „Trăiască guvernul Groza care a dat pămînt țăranilor“, „Pentru Groza vom lupta!“, „Trăiască guvernul Groza, guvernul poporului“.⁴ Asemenea serbări și manifestații au loc la Năsăud, Beclean, Rodna, Chiochiș și în alte localități.

Aniversarea împlinirii unui an de la instaurarea guvernului dr. Petru Groza a prilejuit în județ ample manifestații de adeziune și simpatie. Așa, de pildă, la Lechința participă peste 1000 de muncitori, țărani și intelectuali.⁵ Comisia locală a sindicatelor din Bistrița a organizat un mare miting în sala mare a prefecturii.⁶ Sărbătoresc cu entuziasm acest eveniment muncitorii de la întreprinderile „Regna“ din Ilva Mică și Bistricioara; muncitorii ceferiști din Bistrița și garnizoana militară din același oraș.⁷

Imediat după instaurarea guvernului revoluționar-democrat, Partidul Comunist Român și-a concentrat eforturile și întreaga sa activitate pentru redresarea economiei. Urmare a războiului și a jafului hitlerist situația economică a județului era deosebit de grea. Din lipsă de animale de tracțiune, de utilaje agricole și brațe de muncă, în-sămînțările nu se pot executa la timp. Într-un raport al județenei de partid, din aprilie 1945, se menționează: „In județul Năsăud, după da-

2. V.I. Lenin, *Opere complete*, vol. 31, Editura politică, București, 1964, p. 143.

3. Arhiva Comitetului județean P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 639, f. 2.

4. *Ibidem*.

5. „Lupta Ardealului“, III, nr. 175 din 14 martie 1947, p. 2.

6. *Idem*, nr. 173 din 13 martie 1947, p. 2.

7. *Ibidem*.

tele Camerei agricole, sînt 109.612 jugăre de teren arător din care 5.676 jugăre au fost însămiņtate de toamnă, iar din restul de 103.910 jugăre s-au însămiņtat pînă la 20 aprilie 1945 cca. 19.645 jugăre.⁸ Situația slabă a însămiņtărilor se datorește faptului că din județ au fost duși la munci forțate cca. 40.000 de oameni, care încă nu s-au reîntors. În continuare, în același raport se arată că „marea parte din vitele plugarilor au fost luate de armatele germane în retragere. Județul nu are legătură de cale ferată — o serie de poduri peste Someș erau distruse n.n. — și lipsește sămiņta de primăvară care astfel nu se poate aduce.”⁹

Pe piață se resimte tot mai acut lipsa de produse agroalimentare, textile, îmbrăcăminte și medicamente. Aceasta a determinat o accentuare a speculei, devalorizarea monedei și creșterea vertiginoasă a prețurilor la produsele de strictă necesitate. Din cauza sporirii prețurilor, a cursei între prețuri și salarii, nivelul de trai al muncitorilor și celorlalți salariați continuă să fie foarte scăzut, cu toate majorările serioase de salarii efectuate în ultimele luni ale anului 1944 și începutul anului 1945. Vorbind despre situația precară a muncitorilor, „Lupta Ardealului” menționa: „Situația muncitorilor din Ilva Mică trebuie îmbunătățită, întrucît ei astăzi au lipsuri mari: nu există mîncare, îmbrăcăminte, locuințe, salarii foarte mici. Contractul colectiv este sabotat, asistența medicală sub orice critică.”¹⁰

Guvernul revoluționar-democrat, avînd sprijinul maselor populare a trecut la înfăptuirea unui ansamblu de măsuri menite să normalizeze activitatea productivă, raporturile dintre prețuri și salarii, să instaureze ordinea în domeniul desfacerii produselor și să determine toate categoriile sociale, inclusiv pe industriași să acționeze împotriva marilor greutăți economice.

Prima măsură de mare însemnătate înfăptuită de guvernul democrat a fost cea a reglementării situației de fapt a celor 11 județe din nordul Transilvaniei. În urma mesajului adresat în ziua de 7 martie 1945 de către guvernul Groza guvernului Uniunii Sovietice și înaltului comandament sovietic, acesta, în scrisoarea de răspuns arată că, „în conformitate cu Convenția de armistițiu din 12 septembrie 1944, consimte pentru instaurarea în Transilvania a administrației guvernului român.”¹¹

Actul istoric al reîntregirii teritoriului național prin încadrarea în fruntariile României a părții de nord a Transilvaniei eliberate de sub jugul hitlerist-hortist de către armatele române și sovietice a fost subliniat printr-o serie de acțiuni politice care au avut loc în întreaga țară cit și în județ.

8. Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4, Dosar 620, f./5.

9. Ibidem.

10. „Lupta Ardealului”, II, nr. 34 din 16 septembrie 1946, p. 2.
11. „Scinteia” din 11 martie 1945.

La ședința solemnă a Consiliului de Miniștri ținută la 13 martie 1945 în orașul Cluj, prin care s-a marcat preluarea de către autoritățile române a nordului Transilvaniei, a participat și o delegație din județul Bistrița-Năsăud, în frunte cu prefectul și președintele F.N.D. din Bistrița.¹²

Legiferarea reformei agrare și preocuparea constantă a forțelor revoluționare pentru aplicarea corectă a legii, evitarea oricăror încălcări și excese au făcut ca înfăptuirea acestei importante schimbări structurale să aibă loc fără tulburări și convulsii.

Prin legea reformei agrare au fost expropriate în județ 57.442 jugăre și improprietărite 9.493 de familii cu 46.372 jugăre iar diferența de 1797 jugăre a fost constituită ca rezervă de stat.¹³

Reforma agrară a determinat importante schimbări în structura economică și socială a satelor din județ. Ea a desființat baza economică a moșierilor din județ, a relațiilor de producție semiferdale din agricultură și a determinat o sporire a procentului gospodăriilor țărănești cu o suprafață de pământ de 3 ha. În același timp procentul gospodăriilor țărănești cu suprafața de pământ sub un hectar s-a redus cu 4,47% față de 9,78% cite existau înainte de reformă.¹⁴

Pentru redresarea economică a țării, în luna mai 1945, au fost adoptate legi privind reglementarea regimului prețurilor și circulația mărfurilor. Întreprinderile industriale, comerciale și instituțiile din județ au fost obligate să-și creeze economate proprii sau să se alinieze la cele existente, pentru a asigura aprovizionarea salariaților cu articole de primă necesitate, la prețuri oficiale.

Folosindu-se de pozițiile lor economice, forțele reacționare din județ au încercat să adâncească haosul și dificultățile economice pentru a discreditat guvernul democrat și a canaliza nemulțumirea populației împotriva acestuia. Mai mult, partidele reacționare au încercat să provoace tulburări politice interne, lansind diferite zvonuri cu scopul de a găsi un pretext pentru intervenția cercurilor imperialiste de peste graniță. Dar toate aceste acțiuni s-au izbit de fermitatea forțelor democratice și patriotice, conduse de comuniști, care au înlăturat încercările acestora. Așa, de pildă, acțiunea parașutistilor diversioniști din Munții Rodnei a fost anihilată în fașă, iar activitatea unor speculanți și reacționari din județ a fost imediat reprimată de forțele democratice.¹⁵

În aceste împrejurări are loc la București, între 16 și 21 octombrie 1945. Conferința Națională a P.C.R., precedată de conferințe ale organizațiilor județene și regionale ale partidului. Conferința na-

12 Cf. „România în anii revoluției democrat-populare 1944—1947”. Editura politică. București, 1971, p. 149—151.

13 Arhiva Consiliului popular jud. Bistrița—Năsăud, Arhiva ref. agrare, Tabel privind improprietăritea pe comune, dosar 6/1947, f. 7.

14 Idem. În conformitate cu datele rezultate din Tabel...

15 Dr. Ștefan Pop. „Aspecte din lupta pentru instaurarea puterii populare în județul Bistrița—Năsăud”, în „Ecolul”, III, nr. 112 din 21 februarie 1970, p. 7.

țională a P.C.R. a elaborat programul de acțiune al Partidului comunist pentru reconstrucția economiei naționale și consolidarea regimului democrat-popular, a independenței și suveranității naționale și a trasat, totodată, direcțiile principale ale dezvoltării în perspectivă a țării. Au fost stabilite o serie de sarcini imediate privind dezvoltarea economiei naționale, dezvoltarea industriei, a transporturilor, desăvârșirea reformei agrare.

De asemenea, Conferința a subliniat necesitatea dezvoltării unității de acțiune a clasei muncitoare și a trecerii la făurirea partidului unic muncitoresc, stabilind în același timp linia tactică a partidului în viitoarele alegeri parlamentare.¹⁶

În scopul realizării în practică a hotărîrilor Conferinței naționale, Comitetul regional Cluj al P.C.R., în ședința sa din 1 noiembrie 1945, a stabilit măsuri concrete de aplicare a hotărîrilor Conferinței în județele regionale. Cu acest prilej s-a subliniat necesitatea acordării unei atenții deosebite problemelor sătești, pentru că „satele aveau un rol hotărîtor în alegeri”¹⁷ și din această cauză trebuie soluționată „într-un mod oarecare problema aprovizionării satelor cu petrol, încălțăminte, bunuri de larg consum etc.”¹⁸

Intr-o circulară a Comitetului regional P.C.R. Cluj către comitetele județene se arată că în fața partidului stau două probleme majore: refacerea economică a regionalei și problema alegerilor.¹⁹ Pentru soluționarea lor indicațiile date sînt foarte clare. „Trebuie pornit la o campanie intensă de formare a economatelor și cooperativelor și înzestrarea lor cu mărfuri. Trebuie dusă o campanie de descoperire a sabotajilor și speculanților, mărfurile găsite trebuiesc imediat confiscate și predate economatelor și cooperativelor. Trebuie continuată campania însămințării de toamnă și ridicarea producției.”²⁰ Pentru realizarea acestor sarcini trebuiau mobilizate toate forțele din județ și întărit „spiritul frontului unic muncitoresc, adîncită unitatea clasei muncitoare și găsit pretutindeni calea de apropiere cu partidul social-democrat.”²¹

În lumina acestor sarcini forțele democratice din județ, sub conducerea comuniștilor, au acționat cu hotărîre și fermitate. În ciuda unor lipsuri și greutăți economice copleșitoare muncitorii, țărani și alte pături sociale au reușit, cu prețul unor eforturi supraomenești, să repună în funcțiune fabricile și uzinele din județ și să asigure continuarea procesului de producție, creșterea producției. Rînd pe rînd au fost reparate fabricile de cherestea de la Ilva Mică, Fiad, Prundu Bîrșăului, Lunca Ilvei, Bistricioara.

16 „Raportul politic al Comitetului Central la Conferința națională a P.C.R. — octombrie 1945”, în vol. Gh. Gheorghiu-Dej, Articole și cuvîntări. București, E.S.P.L.P., 1956, ed. a IV-a, p. 10 și urm.

17 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 6, dosar 768, f. 5.

18 Ibidem.

19 Loc. cit., f. 2.

20 Loc. cit., f. 2—3.

21 Loc. cit., f. 3.

Evidențiind eforturile maselor populare din județul Bistrița-Năsăud în aceste luni deosebit de grele, „Adevărul Ardealului“ arăta: „Tovarășii din județul Năsăud înțelegînd necesitățile și imperativele vremilor de astăzi au pornit lupta de reorganizare economică care reprezintă o problemă de o importanță covârșitoare... La uzina Bistricioara, încă din primele momente ale eliberării s-a înjghebat o acțiune, din inițiativa celei de partid, pentru refacerea mașinilor distruse de incendiul provocat de armatele hitleriste. Prin munca și abnegația tovarășilor această uzină forestieră a fost reclădită și pusă în stare de funcționare într-un interval de mai puțin de o lună.“²²

În urma muncii depuse de muncitori, sub conducerea comuniștilor, au fost repuse în funcțiune, pînă la 26 februarie 1947, 5 fabrici de cherestea cu 22 de gater, din cele 7 fabrici cu 27 de gater cîte avea societatea „Regna“ înainte de război. Producția acestora a ajuns în scurt timp de la 7—10 mc. cherestea de fiecare gater la 25 mc. pe zi de fiecare gate, o producție egală cu cea dinainte de război.²³ Mai mult, sub conducerea organizațiilor P.C.R., organizațiile de sindicat au imobilizat masele de muncitori pentru sporirea producției. Urmare, la finele anului 1947 fabrica din Ilva Mică și-a depășit planul, iar cea din Bistricioara îl îndeplinește cu opt zile înainte de termen.²⁴ În acest fel muncitorii, forțele democratice din județ, aplicau în viață indicațiile Partidului comunist de a lega îndeplinirea sarcinilor de producție de campania electorală, convinși fiind că „cea mai bună campanie electorală este îndeplinirea întocmai a sarcinilor stabilite de Conferința Națională a P.C.R.“²⁵

Prin economatele înființate s-a putut distribui muncitorilor de la Societatea „Regna“ cantitatea de 130.000kg. porumb, în lunile martie-mai 1947, și tot atita grâu adus din județele Cluj, Turnu Măgurele, Timiș, fiecare muncitor primindu-și cota legală.²⁶

Pentru aprovizionarea cu produse a țărănimii, la sate se înființează „Cooperative de consum ce vor avea rolul de a desface mărfurile primite printr-un preț convenabil membrilor ei“ — cum se menționează în procesul verbal de înființare a cooperativei din Rodna, la data de 3 iunie 1945.²⁷ Asemenea cooperative de consum s-au înființat în toate localitățile din județ, iar la cele existente, cum au fost la Telciu, Rebrișoara, Coșbuc, Parva, Feldru, Prundu Birgăului și altele s-au propus comisii interimare, pînă la noile alegeri.²⁸

În același timp, Federala Bistrița și Năsăud au distribuit tuturor cooperativei din județ mărfuri de strictă necesitate ca: pînză, bocanci, bumbac, orez, grâu, porumb, petrol. Unele din aceste măr-

22 „Adevărul Ardealului“, din 13—18 iulie 1945.

23 „Lupta Ardealului“, III, nr. 161 din 26 februarie 1947, p. 2.

24 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4. dosar 638, f. 23.

25 Loc. cit., dosar 868, f. 3.

26 „Lupta Ardealului“, III, nr. 241 din 3 mai 1947, p. 2.

27 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4. dosar 636, f. 1.

28 Loc. cit., fondul 2. dosar 648, f. 6.

furi — bumbac și petrol — au fost date pe cereale unor comune, puțin cele două federale să colecteze mai multe vagoane de cereale și să le împartă comunelor care duceau lipsă de alimente.²⁹

Aprovizionarea cu alimente și alte produse industriale a celorlalte categorii de oameni ai muncii, învățători, profesori, funcționari, încadrați în opera de refacere economică și culturală a județului, de consolidare a puterii democrat-populare, s-a făcut, de asemenea, prin economate și cooperative de consum.

Consolidarea pozițiilor interne și internaționale ale regimului democratic, sprijinul tot mai puternic de care se bucura din partea maselor populare, a determinat o strângere a rîndurilor oamenilor muncii în jurul Partidului Comunist Român, și al celorlalte forțe democratice. Numeroase organizații locale ale P.C.R. remarcău creșterea influenței partidului comunist în mase, a prestigiului guvernului democrat. Raportul județenei de partid pe luna aprilie 1945 menționează în acest sens următoarele: „Tot sprijinul pe care îl cer țăranii, îl cer de la Partid. Zilnic vin țăranii la partid să-și spună nedreptățile săvârșite de unele autorități comunale.”³⁰

Grăitor pentru creșterea influenței partidului comunist în rîndul maselor o constituie și creșterea numărului de membrii P.C.R., atât la orașe, cît și la sate. Pe baza unei situații statistice privind membrii de partid în regionala P.C.R. Cluj, reultă că în luna aprilie 1945 existau în județ 223 membrii ai P.C.R., din care 116 muncitori, 93 de țăranii și 14 intelectuali,³¹ iar în octombrie 1946 numărul membrilor partidului comunist crește la 4871 de membrii, organizați în peste o sută de celule, din care 80 constituite la sate.³²

Una din condițiile esențiale pentru consolidarea regimului democrat-popular, instaurat prin luptă revoluționară, era consfințirea acesteia prin consultarea democratică a populației și prin constituirea organului central legislativ — parlamentul. Ținînd seama de remarcă făcută de V.I. Lenin, că „fără instituții reprezentative nu putem să ne închipuim nici chiar democrația proletară”³³, partidul comunist a apreciat în mod realist importanța acestei bătălii politice pentru alegerile parlamentare, iar parlamentul trebuia să fie rezultatul unor alegeri cu adevărat libere și un organ cu adevărat reprezentativ, un organ al noii democrații din țara noastră.

Partidul Comunist Român a apreciat alegerile parlamentare nu ca o simplă luptă pentru voturi, ci ca un prilej de mobilizare a celor mai largi mase muncitoare la o nouă ofensivă politică împotriva grupărilor reacționare. Fixîndu-și tactica față de alegeri, P.C.R. a preconizat gruparea, într-un singur bloc, a tuturor forțelor politice partici-

29 „Lupta Ardealului“, III, nr. 151 din 14 februarie 1947, p. 2.

30 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 520, f. 4.

31 Cf. P. Bunta, Gh. Tuțui, „Intărirea organizatorică a P.C.R. și creșterea influenței sale politice (1944—1945)“, în „Acta Musei Napocensis“, Cluj, VIII, 1971, p. 395.

32 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 625, f. 15—17 și 68.

33 V.I. Lenin, *Opere*, vol. 25, E.P.L.P., 1954, p. 418.

pante la guvern și prezentarea lor la alegeri pe o listă comună. Partidul a apreciat că în realizarea acestui bloc electoral factorul determinant îl constituie unitatea de acțiune a forțelor politice ale clasei muncitoare, colaborarea strânsă dintre P.C.R. și P.S.D. în cadrul Frontului Unic Muncitoresc.

În urma unor puternice confruntări, în luna mai 1946, datorită activității desfășurate de P.C.R. s-a creat Blocul Partidelor Democratice* — o largă coaliție a forțelor democratice ce reprezenta interesele majorității poporului: clasa muncitoare, țărănimea muncitoare, păturile mijlocii de la orașe și o parte a burgheziei. Platforma-program a B.P.D. elaborată de Partidul Comunist Român reflectă sarcinile majore care se puneau în fața României, oglindea preocuparea pentru traducerea în viață a liniei generale trasate de Conferința Națională a P.C.R.

Pentru organizarea și desfășurarea campaniei electorale, la nivelul județului, a plaselor și comunelor se constituie Comitele electorale ale B.P.D., formate din reprezentanții partidelor din Blocul Partidelor Democratice. Așa, de pildă, Comitetul electoral al plasei Năsăud era format din cîte doi reprezentanți ai celor șase partide din B.P.D., avînd un președinte și un secretar.³⁴

Îndată după constituire, Comitetele electorale ale B.P.D. au luat o serie de măsuri privind campania electorală. Campania electorală s-a deschis prin organizarea adunărilor publice pe comune și plase pentru prelucrarea platformei-program, constituirea unor colective formate din cei mai buni activiști, pregătiți în școala de îndrumători înființată în iulie 1946, care să sprijine activitatea politică a forțelor democratice în desfășurarea campaniei electorale.³⁵

La 22 septembrie 1946 pe arena sportivă din orașul Bistrița are loc un mare miting la care participă peste 20.000 de locuitori din județ. Mănfestanții cu placarde și steaguri, cu semnul electoral al B.P.D. — soarele — la rever și-au manifestat entuziasmul și atașamentul lor față de Guvern și Blocul Partidelor Democratice, strigînd lozinci pentru victoria acestuia în viitoarele alegeri. Cu acest prilej au vorbit Romulus Zăroni, care a înmînat și cele peste 10.000 de titluri de proprietate țăranilor, Miron Belea, secretar general al Frontului Plugarilor și profesorul Constantin Daicoviciu.³⁶

Marele miting de la Bistrița, precum și din alte localități ale județului, a evidențiat, așa cum se menționează într-un raport pe luna

x Blocul Partidelor Democratice constituia o largă coaliție a forțelor democratice în care intrau: P.C.R., P.S.D., P.N.P. și P.N.L. — Gh. Tătărăscu, P.N.T. — Anton Alexandrescu, precum și toate organizațiile democratice ale clasei muncitoare, ale țăranimii, intelectualității, tineretului, femeilor, naționalităților conlocuitoare.

34 „Lupta Ardealului”, I, nr. 11 din 22 august 1946. Comitetul electoral al plasei Năsăud era format din: Oprea Iuliu și Cleja Gheorghe — reprezentanți ai P.C.R., Rusu Gheorghe și Ludoșan Gherasim — P.S.D., Anghelușu Aurel și Lupu Ștefan — P.N.L., Cătarig Dumitru și Nistor Dumitru — Frontul plugarilor. Porcius Victor și Guțu Liviu — P.N.P. Președinte a fost ales învățătorul Oprea Iuliu, iar secretar Rusu Gheorghe.

35 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 637, f. 4.

36 „Lupta Ardealului”, III, nr. 38, din 28 septembrie 1946, p. 2.

septembrie 1946 că, „partidele noastre (P.C.R. și P.S.D. — n.n.) prin activitatea lor față de problemele adevărate ale țărănimii au cîștigat o adîncă încredere, cu toate că reacțiunea a căutat să împiedice a-ceastă, adunare, ducînd o propagandă reacționară în multe comune, ță-ranii au venit din colțurile cele mai îndepărtate din județ și au parti-cipat cu entuziasm la această întrunire”.³⁷

Întruniri și mitinguri au loc în comunele de de pe Valea Birgăului: în Tiha Birgăului, Bistrița Birgăului, Mijlocenii și Mureșenii Birgăului, Iad (Livezile — n.n.), la care participă peste 5000 de cetățeni,³⁸ iar la Năsăud și Lechința peste 2900 de cetățeni.³⁹ Asemenea întruniri au loc și în centrele muncitorești de la Fiad, Ilva Mică, Ilva Mare (Lunca Il-vei — n.n.), Rodna și Sîngeorz Băi,⁴⁰ precum și la Beclean.⁴¹ În cadrul acestor adunări delegații partidului comunist, ai P.S.D. și ai celorlalte partide și organizații din B.P.D. au prelucrat platforma-program și au evidențiat importanța acordării votului forțelor democratice pentru asi-gurarea dezvoltării țării pe linia progresului social și a întăririi inde-pendenței economice și politice a României.

În campania electorală organizațiile de masă din județ, sindica-tele, Uniunea populară maghiară, Apărarea patriotică, femeile și tine-retul au întreprins acțiuni concrete pe linia sprijinirii campaniei elec-torale și a victoriei în alegeri a B.P.D. Așa, de pildă, 14 tineri din B.P.D. au pregătit 6 secții de votare, iar numeroși alții au fost folosiți în acțiuni de afișaj și scrieri de lozinci.⁴²

Lunile octombrie și noiembrie, pînă la 19 noiembrie 1946, cunosc o considerabilă intensificare a muncii politice de masă în județ. Amploarea acestei munci a fost deosebit de mare, folosindu-se toate formele și toate mijloacele muncii politice de masă: electori perma-nenți pregătiți în școli speciale, echipe de îndrumători, case ale ale-gătorului, întruniri, mitinguri, materiale tipărite, filme, radio, echipe culturale, caravane cinematografice etc. Dintr-un raport al organiza-ției Tineretului progresist din județ rezultă că echipele de îndrumă-tori au realizat „353 inscripții de lozinci, 936 inscripții de populariza-re a soarelui; s-au afișat 2352 afișe, s-au lipit 2500 fluturași, au fost vizitate 170 case, s-au distribuit 1000 de platforme program, s-au dis-tribuit 680 broșuri, 50.000 de manifeste de mină, 60 de caricaturi și s-au vîndut 500 de ziare”.⁴³

Comitetul electoral județean al B.P.D. Năsăud a înființat 107 „case ale alegătorului”, instituții de propagandă electorală deosebit de eficiente pentru munca politică în rîndul țărănimii, care foloseau ca metodă șezătorile. „În aceste șezători — se menționează într-un ra-

37 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 629, f. 19.

38 Loc. cit., dosar 633, f. 3.

39 Loc. cit., f. 7.

40 Loc. cit., f. 4.

41 Loc. cit., dosar 3, f. 47—48.

42 Loc. cit., dosar 631, f. 6—7.

43 Loc. cit., f. 9.

port al Comitetului electoral al B.P.D. —, pe lângă problemele legate de nevoile statului, se popularizează punctele din platforma-program... Prin intermediul acestor case, B.P.D. a reușit să ducă o importantă muncă de lămurire și să contrabalanseze activitatea partidelor istorice. Acest lucru a putut fi constatat din atmosfera favorabilă blocului pe întregul județ și din răsturnarea raportului de forțe (în favoarea B.P.D.) în plășile considerate reacționare“.⁴⁴

În campania electorală oamenii muncii din județ, români, maghiari, germani, mobilizați de comuniști în acțiunea de îndeplinire a sarcinilor stabilite cu prilejul alegerilor sindicale din întreprinderi și instituții, din primăvara anului 1946, au continuat opera de vindecare a rănilor adinși lăsate de război, și prin munca lor, au dat viață prevederilor cuprinse în platforma-program a B.P.D.

Ziua de 19 noiembrie 1946, ziua alegerilor, a fost transformată într-o adevărată sărbătoare a întregului popor. Bucuria s-a revărsat în cîntec și jocuri populare atît la secțiile de votare, cît și în piețele publice. Așa, de pildă, alegătorii din comuna Nimigea de Jos, români și maghiari s-au prezentat la această secție de votare încolonați, purtînd drapelul patriei și portretul lui Dr. Petru Groza.⁴⁵ La această secție de votare rezultatul alegerilor a fost de 100% pentru B.P.D.⁴⁶ În alte comune B.P.D. a realizat procentaje cuprinse între 50—95%. Astfel, la Bistrița Birgăului B.P.D. realizează 95%, la Tiha Birgăului 98%, la Prundu Birgăului 79%.⁴⁷

În timpul desfășurării alegerilor, forțele reacționare, căutînd să împiedice masele de a-și exprima liber voința, au săvîrșit atacuri teroriste, făcînd uz de arme, la centrele de votare, împotriva reprezentanților forțelor democratice, așa cum s-a întîmplat în comunele Salva, Telciu, Ilva Mică, Maieru, Singeorz Băi, Mocod și Sieu.⁴⁸ În alte comune, bandele de teroriști au tăiat firele de telefoane sau au distrus poduri, cum s-a întîmplat la Cristeștii Ciceului.⁴⁹ Toate aceste acțiuni ale reacțiunii, în final, au fost anihilate și zădărnice de forțele democratice. Mulți cetățeni au dat votul lor coaliției B.P.D. chiar și în acele localități care în trecut erau considerate cu mare influență național-țărănistă sau liberală.

Rezultatul alegerilor în județ marchează victoria B.P.D. Din cei 71.835 cetățeni înscrisi pe listele electorale s-au prezentat la vot

44 Cf. Mihai Fătu, „1946 Din istoria politică a României contemporane“, Editura politică, București, 1968, p. 157.

45 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 631, f. 9.

46 Idem.

47 Loc. cit., f. 8.

48 Loc. cit., dosar 633, f. 1—7. La Salva elementele reacționare au atacat pe președintele secției de votare, Casian Ioan și asistentul său Ionescu Dumitru, ambii membrii ai P.C.R., cauzîndu-le răni grave. De asemenea, au fost atacați cu grenade Nechitu Ion, candidat pe lista B.P.D., dr. Hodor Flaviu și Stochișescu Ioan. [a Sieu au căzut victime, fiind puternic răniți, Löwi Heschler și Fodorca Andrei din Frontul plugarilor. (Arhiva Comit. juđ. P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 633 f. 1—7 și fondul 1, dosar 233, f. 42—47).

49 Loc. cit., fondul 8, dosar 110, f. 70—75.

68.346 din care 37.276 au votat pentru B.P.D., nici un vot U.P.M., 2.255 pentru P.T.D., 21.313 pentru P.N.Ț., și 4.319 pentru P.N.U.⁵⁰ În același timp, prin rezultatul lor, alegerile parlamentare au constituit un verdict dat de masele populare forțelor trecutului, pecetluind falimentul politicii lor antidemocratice.

„Victoria obținută de B.P.D. în alegerile parlamentare din 1946 — spunea tov. Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului — , oglindește baza social-politică largă pe care se sprijinea guvernul democratic, compromiterea și izolarea de mase a partidelor burgheze reacționare, care curînd aveau să dispară din viața politică“.⁵¹

Noul parlament — expresie a voinței maselor — a devenit un instrument de seamă al puterii populare. În cursul activității sale, parlamentul a legiferat un șir de măsuri (etatizarea B.N.R., reorganizarea Ministerului industriei și comerțului, legea oficiilor industriale, etc.) menite să ducă la întărirea regimului democrat, a independenței și suveranității naționale a României, să contribuie în mod substanțial la refacerea și dezvoltarea economiei naționale, la promovarea intereselor și aspirațiilor maselor largi populare.

În cursul anului 1947 activitatea conducerii de partid și de stat din județ în domeniul economic a urmărit să asigure creșterea producției industriale și agrare, lichidarea inflației, a speculei și sabotajului capitalist și satisfacerea în continuare a necesităților stringente de consum ale populației. Toate acestea s-au făcut treptat, prin importante măsuri stabilite de parlament. Măsurile luate au creat cadrul organizatoric și legislativ propice desfășurării mai ordonate a activității productive în vederea înlăturării greutăților ce persistau. În multe întreprinderi din județ capacitățile lor de producție au fost aduse la nivelul celui dinainte de război, prin „organizarea grupurilor de întrecere patriotică la întreprinderile din Bistrița Birgăului, Ilva Mică, Fiad și C.F.R. Bistrița“.⁵² Economatele și cooperativele de consum au livrat în continuare populației cantități importante de produse alimentare și industriale.

Forțele patriotice din județ, comuniștii, au dus o luptă susținută pentru combaterea speculei și a jafului, demascînd aceste elemente reacționare. Sînt demascați în Năsăud doi speculanți, foști candidați pe lista lui Maniu și Brătianu, care vindeau la negru ată și bînză;⁵³ la Mihăilești sînt arestați patru speculanți ce vindeau petrol;⁵⁴ iar populația din Siniacob cere autorităților să se ia toate măsurile împotriva aceluia care făceau speculă cu tutun etc.⁵⁵

50 Cf. Elisabeta Trăistaru, „Aspecte din lupta forțelor democratice din regiunea Cluj pentru obținerea victoriei în alegerile parlamentare din noiembrie 1946“, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Series Historica*, fasciculus I. Cluj, 1968, p. 130.

51 Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, Editura politică, București, 1958, p. 385.

52 Arhivă Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 638., f. 8.

53 „Lupta Ardealului“, III, nr. 137 din 28 ianuarie 1947, p. 3.

54 „Lupta Ardealului“, III, nr. 153 din 16 februarie 1947, p. 2.

55 „Lupta Ardealului“, III, nr. 151 din 14 februarie 1947, p. 2.

Propunerile făcute de P.C.R. în iunie 1947 în vederea îmbunătățirii situației economice și financiare a țării au găsit adeziunea masei populare din județ — muncitori, țărani și alte categorii sociale — care au înțeles să traducă în fapte măsurile adoptate de guvernul democrat.

Patriotismul înflăcărat al maselor din județ s-a manifestat cu toată plenitudinea în acțiunea de ajutorare a regiunilor bîntuite de secetă. În această acțiune organizațiile de masă au depus o muncă susținută. Așa, de exemplu, muncitorii de la fabrica de cherestea din Ilva Mică, mobilizați de organizația sindicală, au ajutat prin C.A.R.S. (Comitetul pentru ajutorarea regiunilor secetoase) regiunile bîntuite de secetă cu suma de 2.030.000 lei.⁵⁶ Solidaritatea muncitorilor față de cei loviți de secetă este deosebit de semnificativă: muncitorii de la fabrica de cherestea din Fiad se obligă a da individual cîte 8 ore de muncă, iar cei de la Bistrița Birgăului dau în plus și 1/2 kg. din rația lor de alimente pe toată durata campaniei.⁵⁷ Numai în luna ianuarie 1947 județul Bistrița-Năsăud a contribuit în cadrul acțiunii C.A.R.S. „cu alimente în valoare de 7 milioane lei și 7.267.000 lei în numerar”.⁵⁸

De asemenea, locuitorii comunelor Lechința, Livezile, Siniacob, Mintiu, din orașele Năsăud și Bistrița, precum și din alte localități, la inițiativa lor proprie au cerut să întrețină peste 500 de copii veniți din Moldova bîntuită de secetă.⁵⁹ Grija părintească cu care au fost încurajați acești copii pe melegurile năsăudene și bistrițene a înlăturat spectrul mizeriei în care au fost nevoiți să trăiască, și să-și găsească o nouă casă, noi părinți și frați. Sînt semnificative în acest sens cuvintele fraților Maghiu din Drănceni — Moldova, care declarau unui corespondent al ziarului „Lupta Ardealului”: „... oamenii pe aici sînt buni, se trăiește mai bine, iar copiii sînt prietenoși”.⁶⁰

Înfrînte în alegeri și compromise prin anacronismul orientării lor politice, partidele „istorice” s-au izolat de mase, nu și-au mai găsit locul în arena activității legale și au purces tot mai mult la o activitate complotist-clandestină, semnîndu-și actul de pieire. Reacțiunea din județ, se menționează într-un raport, a căutat prin diferite mijloace să zdruncine încrederea maselor populare în Guvernul democrat și Parlament, răspîndind „zvonuri în legătură cu anularea alegerilor”, și au îndemnat pe muncitori la acte de anarhie, iar pe țărani la acțiuni de devastare a pădurilor și nerespectarea autorităților locale. Semnificativ în acest sens este cazul de la Ilva Mică, unde reacțiunea a încercat să ademenească șapte gateriști, pentru a fi angajați în altă parte, cu scopul vădit de a sabota producția,⁶¹ sau să distrugă patrimoniul

56 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 637, p. 9.

57 Idem.

58 „Lupta Ardealului”, III, nr. 122 din 9 ianuarie 1947, p. 3.

59 „Lupta Ardealului”, III, nr. 151, nr. 161 și nr. 181.

60 „Lupta Ardealului”, III, nr. 161 din 26 februarie 1947, p. 2.

61 Arhiva Comit. jud. P.C.R. Cluj, fondul 4, dosar 622, f. 10.

forestier, incendiind la 10 mai 1947 mai multe păduri. Intervenția promptă a forțelor democratice a anihilat asemenea acțiuni, a dus la localizarea și stingerea incendiului.⁶² În alte localități reacțiunea a făcut sforțări, fără succes însă, de a împiedica ținerea mitingurilor de 1 Mai, încercând să oprească pe cetățeni de a participa la asemenea acțiuni.⁶³

Toate încercările reacțiunii de a opri procesul revoluționar s-au izbit de masele de oameni ai muncii, cinstiți și devotați partidului comunist și Guvernului democrat. La 5 noiembrie 1947, la mitingul organizat în Aula Liceului „George Coșbuc” din Năsăud, cei peste 500 de participanți s-au alăturat celor care au luat cuvântul și au votat o moțiune prin care au condamnat activitatea P.N.Ț. al lui Maniu și au cerut judecarea și condamnarea conducătorilor lui.⁶⁴

În procesul înfăptuirii transformărilor politice și economice din cursul anului 1947, raportul de forțe s-a schimbat radical în favoarea clasei muncitoare și a celorlalți oameni ai muncii. Partidul comunist își cucerise, prin întreaga sa activitate, rolul de forță conducătoare necontestată a revoluției și de cel mai influent partid politic. În județ, la începutul anului 1947 partidul comunist cuprindea în rândurile lui peste 5000 de membri și era urmat de marea majoritate a populației.⁶⁵ Clasa muncitoare dispunea de puternice organizații profesionale. În luna ianuarie 1947 cele 21 de sindicate din județ cuprindeau peste 5250 de salariați, din care majoritatea erau muncitori.⁶⁶

Unitatea de acțiune a clasei muncitoare începuse să se transforme în unitate deplină organizatorică, politică și ideologică. În ședința secției P.S.D. din Năsăud ținută în ziua de 17 martie 1947, președintele secției, profesorul Octavian Ruleanu sublinia cu deosebită tărie: „.... Toate străduințele partidului au tins la strângerea laolaltă a tuturor forțelor muncitorești. Acesta este idealul care trebuie să ne domine pe fiecare. Trebuie să lucrăm în colaborare cu fratele nostru Partidul comunist, pentru a putea duce lupta împotriva fascismului și constitui o societate nouă”.⁶⁷

Ca urmare, la sfârșitul anului 1947 s-a trecut la pregătirea practică a realizării partidului unic muncitoresc, pe baza platformei elaborate de conducerile centrale ale celor două partide și dezbătute amplu în rândurile membrilor lor.

Alianța muncitorească-tărănească, făurită inițial pe o bază anti-fascistă, democratică și antimosierească, se transformă treptat într-o forță social-politică predominant anticapitalistă. La 6 noiembrie 1947,

62 Idem.

63 Idem.

64 Loc. cit., dosar 648, f. 14. La acest miting, în care s-a prelucrat rechizitoriul din procesul lui Maniu, din partea P.C.R. a vorbit Titus Cișca, din partea P.S.D. profesor Octavian Ruleanu, iar din partea Frontului plugarilor, profesor Dănilă Leonida. Moțiunea a fost citită de Stefan Lupu, primarul orașului.

65 Loc. cit., dosar 628, f. 6.

66 Loc. cit., dosar 638, f. 7-8.

67 Loc. cit., fondul 24, dosar 23, f. 26.

reprezentanții din guvern ai Partidului Național Liberal (Gh. Tătărăscu), dezavuați în Adunarea Deputaților pentru îndepărtarea lor de la linia politică comună a guvernului, au demisionat. Semnificativ este faptul că, organizația județeană a acestui partid se desolidarizează de acțiunile întreprinse de Gh. Tătărăscu. Din procesul verbal încheiat în 5 noiembrie 1947, luat în ședința Comitetului județean al P.N.Ț., rezultă că vicepreședintele organizației, profesorul Emil Ștefănuțiu arăta: „... organizația noastră județeană care a înțeles să colaboreze sincer cu toate partidele din bloc (B.P.D. — n.n.) și să sprijine guvernul pentru realizarea integrală a platformei-program, nu poate purta nici o răspundere pentru aceste fapte și deci nu se poate solidariza cu astfel de acțiuni dăunătoare statului”.⁶⁸ Cei prezenți la ședință în unanimitate în cuvîntul lor condamnă acțiunile șefului partidului și, ca un act de desolidarizare față de asemenea acțiuni, „hotărăsc demisionarea în bloc din acest partid a tuturor membrilor comitetului județean”.⁶⁹ În felul acesta se autodizolva organizația județeană a P.N.L. — Gh. Tătărăscu, iar unii dintre membrii ei vor acționa în mod cinstit, în direcția sprijinirii Guvernului democrat, pentru îndeplinirea sarcinilor revoluției socialiste.

În același timp, în luna decembrie 1947, forțele democratice din județ înlătură de la conducerea primăriilor din Năsăud, Rebrîșoara, Poienile Zăgri, Zagra, Lușca, Coșbuc, Romuli, Tăure, Nepos, Nimigea de Jos și din alte localități, primarii care s-au dovedit insuficienți de combativi în aplicarea legilor guvernului democrat sau au favorizat pe chiaburi.⁷⁰

Devenise acum imperios necesară și obiectiv posibilă abolirea instituției perimate a monarhiei. În dimineața zilei de 30 decembrie 1947, în prezența lui dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, și al lui Gh. Gheorghiu-Dej, secretarul general al Partidului Comunist Român, regele Mihai a semnat actul de abdicare. În după amiaza aceleiași zile Consiliul de Miniștri în plenul său ia act de abdicarea regelui, iar seara Adunarea Deputaților a adoptat legea prin care România a devenit Republică Populară.

Înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române au fost primite cu un mare entuziasm și însuflețire în întreaga țară. Manifestații de adeviere, mitinguri și demonstrații au loc la Bistrița, Năsăud, Reteag, Rodna, Beclean, Chiochiș și în alte localități.⁷¹ Bucuria poporului a fost mare. Aspirațiile republicane ale celor mai avansate forțe din epoca modernă și contemporană a României au devenit realitate. Poporul român, sub conducerea Partidu-

⁶⁸ Loc. cit., fondul 4, dosar 634, f. 2.

⁶⁹ Loc. cit., f. 2—3. Au luat cuvîntul și au condamnat acțiunea lui Gh. Tătărăscu secretarul partidului, Aurel Angelescu, prof. Ștefan Lupu, președintele plasei Năsăud, prof. Octavian Scribon, din partea tineretului, Nicolae Ciot, Octavian Cosmuța, președintele plasei centrale Bistrița.

⁷⁰ Loc. cit., dosar 648, f. 25.

⁷¹ Loc. cit., fondul 6, dosar 871, f. f. 37.

lui Comunist Român, i se deschideau noi perspective de progres și civilizație.

Schimbarea calitativă produsă în conținutul puterii politice din țara noastră la sfârșitul anului 1947 a fost săvârșită de guvern și parlament, cu sprijinul activ al maselor populare din toate județele țării.

„Proclamarea Republicii Populare Române — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — a însemnat începutul puterii democrat-populare, trecerea României într-o nouă etapă a dezvoltării sociale — etapa revoluției socialiste.”⁷²

Procesul revoluționar de trecere de la capitalism la socialism înfăptuit în țara noastră, sub conducerea Partidului Comunist Român, a fost un proces complex și în forme variate. Partidul Comunist Român ținând seama de condițiile concrete ale desfășurării procesului unic revoluționar din țară, a aplicat în mod creator și într-o formă specifică indicațiile lui V.I. Lenin. „Toate națiunile vor ajunge la socialism — arăta V.I. Lenin —, aceasta este inevitabil, dar toate vor ajunge nu chiar în același fel, fiecare va aduce un specific într-o formă sau alta a dictaturii proletarietului, într-un ritm sau altul al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale. Nimic nu este mai jalnic din punct de vedere teoretic și mai ridicol din punct de vedere practic decât ca «în numele materialismului istoric» să-ți zugrăvești în această privință viitorul într-o singură culoare cenușie: aceasta ar fi mizgălitura ieftină, și nimic altceva.”⁷³

Din perspectiva sfertului de veac scurs pe răbojul istoriei de la actul proclamării Republicii, poporul român, sub conducerea glorioșului Partid Comunist Român, a ridicat Republica Socialistă România pe noi culmi de civilizație și progres, liberă, independentă și suverană, stăpina pe soartă și destinele ei.

72 Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste, vol. I, Editura Politică, București, 1968, p. 385.

73 V.I. Lenin, *Opere*, vol. 23, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 62.

DES ASPECTS DE LA LUTTE DES MASSES POPULAIRES DU
DÉPARTEMENT DE BISTRIȚA-NĂSĂUD — SOUS LA DIRECTION DU
PARTI COMMUNISTE ROUMAIN — POUR LA CONSOLIDATION DU
POUVOIR DÉMOCRATIQUE-POPULAIRE

(Le 6 Mars 1945 — le 30 Décembre 1947)

RÉSUMÉ

L'ouvrage présente des aspects de la lutte des masses populaires du département de Bistrița-Năsăud, sous la direction du Parti Communiste Roumain, pour l'instauration du pouvoir révolutionnaire démocratique des ouvriers et des paysans, le 6 Mars 1945, et la réalisation jusqu'au bout des transformations au caractère bourgeois démocratique.

Les masses populaires du département, dirigés par les organisations de parti ont fait de grands efforts pour la redressement économique du département, l'appui de la lutte du front antihitlérien pour la réalisation de la réforme agraire et des charges établies par la Conférence Nationale du Parti Communiste Roumain du mois d'octobre 1945. On peut mentionner les actions des ouvriers de Bistrița, Ilva Mică, Bistrița-Bîrgăului etc.

Les actions de la réaction politique du département sont démasquées et annihilées. La victoire dans les élections du Bloc des Partis Démocratiques du 19 Novembre 1946, a écarté la bourgeoisie réactionnaire.

Au mois de Novembre 1947 les éléments bourgeois de la direction des mairies sont chassés et le 30 Décembre 1947 la monarchie est aussi supprimée et ont instauré la République Populaire Roumaine.